

[La influència de Hegel en Marx / Esquerra i dreta hegelianes]

En la filosofia [marxista], l'aposta de Marx replanteja el clàssic contrast entre idealisme i materialisme, partint del seu forcejament amb el llegat hegelian. La influent filosofia de G. W. F. Hegel (1770-1831), prototípica de l'idealisme, aporta una lectura holística del conjunt de la història que té com a vèrtex la dialèctica. S'hi raona que, en tots els camps, s'esdevé un procés de conflicte que condueix a la reconciliació a través d'etapes ternàries que es resolten dialècticament: 1) unitat immediata, 2) escissió i 3) reconciliació (unitat mediata). Així, per a la humanitat, la superació de la tercera antinòmia kantiana (entre llibertat i necessitat; entre subjectivitat i objectivitat) només s'assoleix com a producte de tot un procés conflictiu, de llarga trajectòria de la consciència (amb escissions i reconciliacions), vers el saber absolut. El sistema de Hegel integra l'explicació de les categories de la lògica, la filosofia de la natura i la de l'esperit (la cultura i la societat humana), amb implicacions per al dret i l'estat, debatudes pels seus deixebles com a hereus de la idea dialèctica. Aquesta idea significa que tota entitat, natural o construïda, s'acaba extingint en perfeccionar-se i accomplir la seva potencialitat. En aquest marc, la història, com a espiral ascendent, és la història de l'esperit i el creixement de l'autoconsciència, que té com a estímul i vehicle les successives cultures (amb la religió, l'art, la literatura, etc.), les quals decauen quan han estimulat més creixement del que poden contenir. Marx presenta un ús menys abstracte de la dialèctica, projectant-la a la materialitat de les forces productives i les relacions de producció econòmica. Així, en una coneguda metàfora obstètrica, del ventre madur del mode de producció capitalista en podrà néixer la societat socialista, amb l'ajut, com a llevadora, de la classe obrera organitzada.

Certament, amb posterioritat a la mort de Hegel s'origina una bifurcació dins la seva escola entre hegelians ortodoxos (o conservadors), com Hinrichs, Göschel o Gabler, i l'esquerra hegeliana (o «joves hegelians»), amb Bruno Bauer, Stirner o Feuerbach o Marx i Engels, amb un ús més crític de la dialèctica. Així, Feuerbach teoritza que el ple alliberament de l'autoconsciència humana obliga a emancipar-se de l'alienació de la religió i, en particular, del cristianisme (els poders que l'home assigna a Déu, contraposant-s'hi, impliquen de fet projectar atributs humans en una idea pròpia, a la qual se subordina). Marx també es mostra igualment crític amb la religió, com a «opi del poble», i amb l'idealisme i el món de la ideologia com a falsa consciència. Però, més enllà, obre tot un camp d'anàlisi a un altre vessant —material— d'alienació: el treball assalariat.

En l'òptica de Marx, la relació entre humanitat i naturalesa s'havia enfocat estàticament des del materialisme clàssic, mentre que la perspectiva de l'idealisme hegelian era dialèctica, dinàmica, però centrada en fenòmens que concorren amb la realitat material, com l'esperit la consciència. Altrament, el planteja-ment de Marx serà ensems materialista i dialèctic. Així, si la base de l'existència rau en la praxi, com a mediació de l'home amb la naturalesa per resoldre necessitats humanes, i no en l'esperit (la consciència), les contradiccions de la història no s'hauran de resoldre en el pla especulatiu del concepte, del pensament, sinó en el pla material de la realitat que les ha causades. Es tracta, per tant, d'un capgirament de fons del hegelianisme. Una inversió per avançar vers una filosofia transformadora, amb la

qual Marx contribueix a superar la metafísica hegeliana, amb altres exponents de la «filosofia de la sospita» (conjunt que aplega veus tan diverses com les de Marx, Kierkegaard, Nietzsche o Freud, que objecten llocs comuns de la cultura moderna des de prismes diferents: teològic, sociològic, ètic, psicològic, etc.).

—Raül Digón, «El socialisme i el marxisme analític»
dins de *Filosofia política: una introducció* (2024), 122-124.